

grammatical correctness, – the author has revealed orientation of the subjects of research work of students (prevailing economic-political, sociolinguistic and literary subjects) and factors that interfere with efficiency research: incorrect statement of the topic (there is no problem in the statement, definition of the ways and methods of research instead of the problem, the use of ambiguous terms, etc.), the economic-political orientation of the topics of a significant part of works of graduates of the specialty “Russian language and literature”.

The author has presented the results of a comparison of the structure of work, the components of the text of the separate structural parts of the diploma paper of Chinese and Ukrainian students of Russian language, and has described the differences: the structure of the diploma paper of Chinese students includes an abstract and gratitude to the teachers after the conclusions. Analyzing the components of the text of the structural units, the author has identified typical drawbacks (elements do not correspond to the content of the abstract (summary) genre, there is lack of standardized linguistic translations, there are linguistic elements with inappropriate stylistic coloring) and has proposed a system of forming the ability to create text of an abstract: has defined a set of skills that make up the basic (ability to determine the structure of the text based on this set; ability to create separate components of the text of an abstract; ability to improve the text, ability to create one’s own text in the abstract genre) and has developed a set of exercises, which include the following tasks: analyze which components are included in the text of an abstract; find the components defined in the text; prove the correspondence of the proposed text to the abstract genre; find in the text ways of linguistic expression of the issue of research, its results and authorship; edit the proposed abstract text; create an abstract, write an abstract to your diploma paper.

A detailed analysis of the text of diploma papers by foreign students leads to the conclusion that there is a need to improve the teaching methods of scientific language.

Key words: *qualifying work of the graduate, structure and components of the diploma paper text, scientific language of a foreign graduate, topics of diploma papers, typical drawbacks.*

УДК 371.14

Інна Сяська

Рівненський державний

гуманітарний університет

ORCID ID 0000-0002-6096-1335

DOI 10.24139/2312-5993/2018.10/179-190

ДО ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕС ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

У статті розглянуто історичні передумови впровадження компетентнісного підходу в освіту. Уточнено ієрархію основоположних понять «компетентнісний підхід», «компетенція», «компетентність». Проаналізовано погляди провідних вітчизняних і зарубіжних дослідників на сутність компетентнісно-орієнтованої освіти. Акцентовується увага на базових положеннях компетентнісного підходу в освіті. Установлено етапи досягнення якісного результату освіти у вищій школі. Обґрунтовано освітні цілі, які досягаються за умови впровадження компетентнісного підходу в підготовку майбутнього вчителя та визначено загальнодидактичні принципи

побудови змісту навчального процесу. Запропоновано перелік фахових компетентностей у підготовці майбутнього вчителя природничих дисциплін.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетенція, компетентність, вища освіта, фахова підготовка, учитель природничих дисциплін, освітній процес, заклад вищої освіти.

Постановка проблеми. Забезпечення якості вищої освіти, передусім, передбачає впровадження компетентнісного підходу у фаховій підготовці. У національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року наголошується, що освіта, у тому числі вища, повинна формуватися відповідно до сучасних глобалізаційних процесів, забезпечуючи інтегрування вітчизняної системи освіти в європейський і світовий простори. Зазначені стратегічні напрями розвитку потребують оновлення нормативної бази та модернізації структури, змісту й організації освіти на засадах компетентнісного підходу, оскільки саме набуття майбутнім спеціалістом низки необхідних компетентностей визначає його готовність як до професійної, так і суспільної діяльності.

У вітчизняному досвіді підготовки майбутнього фахівця компетентнісний підхід визначає потребу оновлення змісту вищої освіти, що передбачає посилення кваліфікаційних вимог до випускника закладу вищої освіти. Фактично мова йде про необхідність переорієнтації очікуваного кінцевого результату професійної підготовки з освітнього триплету «знання, уміння, навички» на формування базових або ключових та фахових компетентностей майбутнього спеціаліста. Таким чином, мета вищої освіти зводиться не лише до накопичення випускником певної суми знань та вмінь, а й досвіду їх застосування в повсякденній і професійній діяльності з позицій сформованих особистісних якостей студента. Відтак, зміст освіти, як зазначають М. П. Горшеніна та М. Д. Харламова, переформатовується зі знаннєвої концепції на концепцію накопичення досвіду застосування здобутих знань, умінь і навичок у різноманітних професійних і життєвих ситуаціях (Горшеніна та Харламова, 2014, с. 132).

Компетентісно-орієнтований вектор освіти потребує концептуального та методологічного обґрунтування відповідно до предметної області підготовки фахівця, адже саме остання має конкретизувати той перелік необхідних ключових компетентностей, що відповідають сфері професійної діяльності.

Аналіз актуальних досліджень. Загальні підходи в організації компетентісно-орієнтованої вітчизняної вищої освіти висвітлювалися у працях Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. А. Дубасенюк, О. І. Локшиної, Н. Г. Ничкало, О. В. Овчарук, Л. І. Паращенко, О. І. Пометун, О. Я. Савченко, О. В. Шестопалюка, В. В. Ягупова та ін. Однак на сьогодні немає єдиної державної концепції впровадження компетентнісного підходу в підготовці майбутніх учителів, оскільки державний стандарт вищої освіти для

спеціальності 014 «Середня освіта» не затверджений і перебуває в стадії розроблення. Серед наукової спільноти немає одностайності в розумінні сутності компетентнісного підходу, існують також суперечності у трактуванні понять «компетентність», «компетенція», потребує обґрунтування перелік фахових компетентностей, якими має володіти майбутній педагог відповідно до своєї предметної спеціалізації.

Мета статті: обґрунтувати теоретичні засади впровадження компетентнісного підходу у процес професійної підготовки вчителів природничих дисциплін.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз, синтез і зіставлення різних наукових напрацювань щодо проблеми дослідження й понятійного апарату та їх подальше узагальнення), емпіричні (педагогічне спостереження й моніторинг досвіду професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін у закладах вищої освіти).

Виклад основного матеріалу. Упровадження компетентнісного підходу в освіту має глибокі історичні передумови на фоні початку формування постіндустріального суспільства, що супроводжувалося наростанням соціально-цивілізаційної кризи. Як зазначає О. М. Новіков, постіндустріальне суспільство характеризується пришвидшенням обміну інформацією та динаміки економічних, культурних, політичних явищ. Відповідно, від будь-якого фахівця вимагається вміння швидко й самостійно приймати рішення, реалізовувати їх у практичній діяльності і нести відповідальність за їх наслідки, що потребує навичок працювати в команді, комунікабельності, толерантності, самоорганізації (Новіков, 2008, с. 40). Отже, такі професійні характеристики вимагають підвищення рівня якості освіти з відповідними кваліфікаційними вимогами до підготовки майбутнього спеціаліста, що передбачає формування низки ключових (загальних) та фахових (предметних) компетентностей як показників результативності освіти.

Базуючись на філософсько-педагогічній парадигмі Джона Дьюї, що пропагує пізнання не заради самих знань, а заради діяльності та набуття досвіду, уперше компетентнісний підхід набув поширення в США у 60–70-х роках минулого століття, хоча й спочатку зазнав гострої критики. Прагматичні ідеї Дьюї, в основі яких лежить поєднання пізнання й діяльності в пошуці можливого рішення тієї чи іншої проблемної ситуації, надали поштовх для розвитку компетенційно-орієнтованої освіти (competence-based education – CBE). Уперше вона знайшла своє втілення в теорії та практиці вивчення мов та формування комунікативних компетенцій. У цей самий час створилися передумови для розмежування понять «компетенція» та «компетентність», які почали застосовуватися і в радянській педагогіці. Однак і до сьогодні неоднозначною є думка науковців щодо первинності впровадження понять «компетентнісний підхід», «компетенція», «компетентність» в освітню практику.

У 80–90-х роках минулого століття у вітчизняній та світовій педагогіці почали з'являтися дослідження, спрямовані на розробку методик формування компетенцій як професійних якостей особистості, що і започаткувало становлення компетентісного підходу в освіті. У працях О. М. Дахіна, Ж. Делора, І. О. Зимньої, Дж. Равена, Г. К. Селевко, В. Хутмахера, А. В. Хуторського та ін. компетентісний підхід інтерпретується як метод моделювання й відображення цілей і результатів освіти, що полягають у розвитку готовності випускника до тієї чи іншої діяльності, тобто формування системи його компетенцій.

Так, Г. К. Селевко розглядає компетентісний підхід як забезпечення сукупності умов для розвитку компетенцій: «...означає поступову переорієнтацію домінувальної освітньої парадигми з переважаючою трансляцією знань, формуванням навичок на створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, які означають потенціал, здатність випускника до виживання і стійкої життєдіяльності в умовах сучасного багаточинникового соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційно і комунікаційно насиченого простору» (Селевко, 2004, с. 138).

І. О. Зимня, у свою чергу, під компетентісним підходом розуміє спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових і предметних компетентностей особистості, що спрямовані на формування загальної компетентності людини (Зимня, 2003, с. 35).

Таким чином, перед тим як обґрунтовувати впровадження компетентісного підходу в освітню систему, необхідно розібратися в ієрархії основоположних понять такого підходу. Частина науковців ототожнюють поняття «компетенція» та «компетентність», проте більшість дотримується думки про необхідність розділення змісту їх смислового навантаження. З цього приводу дуже влучно висловився І. А. Зязюн: «Компетентність суб'єктизується в компетенції» (Зязюн, 2005, с. 11). Звідси робимо висновок, що компетенція та компетентність є взаємообумовлювальними поняттями, однак перше розглядається як безособистісна характеристика, яка задається до певного кола предметів і процесів і є необхідною для якісної продуктивної діяльності щодо них, а друге виступає як сукупність особистісних якостей та здатностей, набутих у процесі здобуття освіти й необхідних для ефективного здійснення тієї чи іншої діяльності.

У ракурсі вищої освіти компетенція постає як наперед задана соціальна вимога чи норма до рівня професійної підготовки, а компетентність відображає ступінь оволодіння майбутнім фахівцем заданою компетенцією, що забезпечується сформованими особистісними якостями: ставленнями, цінностями й переконаннями.

На наш погляд, якісним результатом вищої освіти є поетапний процес переходу здобувача освіти на послідовні ступені оволодіння заданою компетенцією:



, де

- грамотність у цьому контексті ми трактуємо як мінімальне засвоєння початкових знань, умінь і навичок, необхідних для здобуття більш широкої освіти;

- освіченість передбачає набуття здатності до творчого підходу, креативності в застосуванні знань, умінь і навичок, що засновується на особливостях ціннісно-емоційного ставлення особистості до оточуючої дійсності;

- компетентність відображає рівень оволодіння знаннями, уміннями й навичками у практичній діяльності, що узагальнюється набуттям досвіду оптимального вирішення проблем прикладного характеру на основі власних моральних цінностей, прерогатив і переконань.

Таким чином, процес формування певної компетенції в майбутнього фахівця проходить кілька стадій, найвищою з яких є компетентність. У випадку досягнення найвищого рівня, з певністю можемо стверджувати, що конкретна особистість є компетентною в певній сфері чи галузі діяльності. Однак грамотність та освіченість особистості далеко не завжди засвідчує її компетентність, оскільки потребує підтвердження творчим підходом застосування здобутих знань і вмінь у професійній чи повсякденній діяльності.

На думку О.Є Лебедева, «компетентнісний підхід – це сукупність загальних принципів визначення цілей освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу та оцінки освітніх результатів» (Лебедев, 2004, с. 3). Під освітніми результатами він розуміє розвиток здатності учнів використовувати здобуті знання для вирішення проблем різної складності. Упровадження компетентнісного підходу в теорію і практику загальної освіти, запропоновані О. Є Лебедевим, базується на положеннях, які закономірно можна простежити і в організації освіти у вищій школі:

- мета освіти полягає в розвитку в учнів здатності самостійно вирішувати проблеми в різних сферах і видах діяльності на основі використання соціального досвіду, елементом якого є і власний досвід учнів;

- зміст освіти являє собою дидактично адаптований соціальний досвід вирішення пізнавальних, світоглядних, моральних, політичних та інших проблем;

- сенс організації освітнього процесу полягає у створенні умов для формування в учнів досвіду самостійного рішення пізнавальних, комунікативних, організаційних, моральних та інших проблем;

- оцінка освітніх результатів ґрунтується на аналізі рівнів освіченості, досягнутих учнями на певному етапі навчання (Лебедев, 2004).

Компетентнісний підхід у вищій педагогічній освіті, на думку авторів колективної монографії «Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід» (Вознюк та Дубасенюк, 2011), поєднує елементи професійної й загальної культури, досвід діяльності та творчості, що у своїй сукупності характеризують рівень інтеграції майбутнього фахівця в середовище професійної діяльності (Вознюк та Дубасенюк, 2011, с. 11).

Отже, компетентнісний підхід у модернізації вищої освіти має забезпечити навчання і виховання студентів із діяльнісної позиції, що сприятиме становленню досвіду цілісного системного бачення їх майбутньої професійної педагогічної діяльності, вибору оптимальних шляхів для ефективного вирішення нових проблем і задач.

Запровадження компетентнісного підходу у практику вищої педагогічної освіти дає змогу досягнути таких освітніх цілей:

- структурування системи знань з метою не лише їх відтворення, але й застосування, тобто переорієнтація від декларативних знань на процедурні;
- формування низки загальних компетентностей, що значно розширює можливості для подальшого працевлаштування випускника;
- посилення міжпредметного змісту освіти, необхідної для ефективної діяльності в умовах інформаційно-постіндустріального суспільства;
- включення в навчальний процес пошукової й проблемно-дослідницької діяльності з посиленням його практичної спрямованості;
- активізація самостійної роботи студентів, їх залучення до громадської діяльності з набуттям організаторського, управлінського та комунікативного досвіду.

Методологія реалізації зазначених освітніх цілей у навчально-виховному процесі підготовки майбутнього учителя має базуватися на певних загальнодидактичних принципах побудови його змісту, з яких визначальними є: принцип гуманізації та демократизації освітнього процесу; принцип неперервності професійної педагогічної освіти в сучасному соціокультурному просторі; принцип варіативності, який передбачає створення умов для індивідуально-орієнтованого навчання; принцип міждисциплінарності, необхідний в умовах зростаючої суспільної потреби в освіті, яка виходить далеко за межі вузького професіоналізму для забезпечення єднання природничо-наукового та соціогуманітарного знання; принцип опори на провідні досягнення науки і техніки, інтеграції традиційних та інноваційних цінностей; принцип соціально-ціннісної спрямованості діяльності вчителя, взаємозв'язку соціокультурних та освітніх цінностей, співвіднесення громадських і особистісних цінностей.

Зміст освіти, принципи його побудови, які відповідають цілям компетентнісної освіти, мають підкріплюватися використанням адекватних

педагогічних технологій, з яких особливо актуальними є інтерактивні технології, технології проблемного навчання та проектні технології. Що стосується конкретизації змісту, форм, засобів та технологій навчально-виховного процесу, то вони передусім визначаються очікуваними кінцевими результатами освіти, тобто переліком компетентностей, якими має володіти майбутній фахівець відповідно до кваліфікаційних вимог його підготовки.

Центральне місце в навчально-методичному забезпеченні підготовки фахівця займає освітньо-професійна програма, зміст якої на пряму реалізує очікувані результати навчання й формування компетентностей. У вітчизняній науковій спільноті склалося більш-менш однотайне бачення переліку загальних компетентностей щодо професійної підготовки майбутнього педагога, розкрито їх ознаки. Однак дослідження механізмів накладання загальних компетентностей на рівень навчальних дисциплін відповідно до предметної спеціалізації майбутнього вчителя здійснюється фрагментарно через відсутність уніфікованих підходів до формування переліку фахових компетентностей.

З огляду на узагальнення наукових напрацювань з цієї проблематики, ураховуючи досвід підготовки майбутніх учителів біології, географії, фізики й хімії в Рівненському державному гуманітарному університеті, пропонуємо виділити чотири групи фахових компетентностей у підготовці майбутнього учителя природничих дисциплін:

1. Предметні компетентності (здатність до практичного застосування здобутих знань, умінь і навичок із циклу професійно-наукових дисциплін, з метою усвідомлення способів їхньої реалізації в конкретній освітній галузі). До переліку предметних компетентностей відносимо:

- здатність на основі розуміння законів, теорій, концепцій, принципів і методів пояснювати природні явища та процеси, приймати рішення з важливих проблем біології, фізики, хімії, географії і на межі предметних галузей;

- здатність будувати відповідні моделі природних явищ, досліджувати їх для отримання нових висновків, поглиблення розуміння природи та вирішення наукових проблем, у тому числі з використанням методів математичного та комп'ютерного моделювання;

- здатність організовувати, планувати та реалізовувати експериментальні дослідження в галузі природничих наук і на межі предметних галузей, здійснювати їх інформаційне, методичне, матеріальне забезпечення, інтерпретувати дані, робити висновки та узагальнення;

- здатність до визначення та аналізу результатів взаємодії живих організмів різних рівнів організації між собою та з неживою природою, їхньої ролі в біосферних процесах та можливості використання в різних галузях промисловості й сільського господарства, біотехнологіях, медицині, охороні навколишнього середовища та збалансованого природокористування.

2. Психолого-педагогічні компетентності. Педагогічна компетентність визначається здатностями до проектування, організації, оцінювання, рефлексії та коригування навчально-виховного процесу розвитку учнів середньої школи як суб'єктів освітнього процесу на основі знань та вмінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку. Складниками педагогічної компетентності є:

- дидактична – здатність учителя використовувати здобуті знання про теоретико-методологічне підґрунтя організації навчально-виховного процесу у професійній діяльності, які є обґрунтованими для вирішення відповідних дидактичних ситуацій;

- навчально-методична – здатність адекватно визначати та обирати методи засоби, технології та форми організації навчання відповідно до поставлених професійних завдань, спроможність проводити уроки з різними навчальними комплектами й визначати найефективніший, керуючись нормативними документами, та реалізовувати на практиці мету і завдання навчання предмету;

- виховна – здатність до планування, проектування й аналізу виховного процесу середньої школи як цілісної педагогічної системи, яка включає мету, завдання, зміст, методи, прийоми, педагогічні засоби, форми організації, діяльність вихователя й вихованців; спрямованість на досягнення відповідних результатів; здатність ефективно використовувати виховний потенціал уроків і занять з учнями в позаурочний час і в позакласній роботі;

- організаційна – здатність до організації навчально-виховного процесу в закладі загальної середньої освіти, прагнення до систематичного підвищення педагогічної майстерності й професійної кваліфікації.

Психологічна компетентність майбутнього вчителя природничих дисциплін визначається здатністю застосовувати знання про особливості засвоєння навчального матеріалу учнями середньої школи згідно з їхніми індивідуально-психологічними та віковими властивостями; спроможність усвідомлювати та враховувати у професійній діяльності особистісно-професійні якості, самопізнання, самооцінку й саморефлексію як підґрунтя формування критичного, гуманістично орієнтованого мислення вчителя; володіння психологічними методиками вивчення індивідуальних особливостей перебігу пізнавальних процесів дітей та їх урахування у проектуванні педагогічного процесу. Відтак складниками психологічної компетентності є диференціально-психологічна, соціально-психологічна, аутопсихологічна.

3. Професійно-комунікативна компетентність охоплює складники:

- вербально-логічний – здатність застосовувати різні форми вербального професійного спілкування як у педагогічному, так і в учнівському колективі, сприймати, осмислювати й відтворювати зміст і основну думку

навчальної та професійної інформації, здійснювати її аналіз і синтез, адекватно оцінювати й за потреби коригувати власне і чуже мовлення;

- інтерактивний – здатність організовувати ефективну спільну навчально-виховну діяльність і педагогічне спілкування, взаємодіючи та співпрацюючи з усіма суб'єктами освітнього процесу;

- соціально-комунікативний, здатність приймати рішення й нести відповідальність за нього в будь-якій професійній ситуації, ураховуючи прагнення й соціальні особливості всіх учасників освітнього середовища;

- технічно-змістовий – здатність застосовувати техніку педагогічного спілкування з суб'єктами освітнього процесу, володіти змістовими аспектами комунікації й відповідною термінологією, що дає змогу розв'язувати професійні задачі у процесі педагогічної діяльності в середній школі.

Таким чином, професійно-комунікативна компетентність – це здатність до застосування знань про особливості комунікативної діяльності учнів класу, взаємостосунки вчителя й учнів, закономірності педагогічного спілкування, соціальної ситуації, ситуацій міжособистісної взаємодії; уміння прогнозувати, проектувати та коригувати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітньо-виховного процесу на засадах етики професійного спілкування.

4. Екологічна компетентність – здатність застосовувати систему знань, умінь та досвід екологічної діяльності у професійних і життєвих ситуаціях, розуміти й пояснювати стратегію сталого розвитку суспільства і природи; володіти практичним досвідом у спілкуванні з природою, бажанням брати особисту участь та виховувати в учнів прагнення до її відновлення та збереження; на основі пріоритетності екологічних цінностей і особистісних якостей (екологічна свідомість та самосвідомість, екологічна відповідальність і активність), формувати екологічну культуру й світогляд школярів, виявляти готовність до природоохоронної та еколого-натуралістичної роботи з дітьми.

Слід зауважити, що екологічну компетентність, на наш погляд, варто розглядати на кількох рівнях: як ключову життєву компетентність – передумову сталого розвитку природи і суспільства й формування суспільної екологічної культури та свідомості екоцентричного типу; як загальну освітню компетентність – здатність здійснювати екологічно-доцільну діяльність у професійних і життєвих ситуаціях, керуючись сформованими екологічними цінностями й переконаннями як складників особистої екологічної культури і свідомості; як предметну компетентність, що формується в межах вивчення навчальних курсів з екологічним змістом для підготовки до професійної діяльності в галузі екології та збалансованого природокористування.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. У вітчизняній педагогіці здійснено вагомий внесок у розробку теоретико-методичних

підходів до організації компетентнісно-орієнтованої освіти. Однак більшість досліджень стосуються формування ключових компетенцій у закладах загальної середньої освіти або ж мають загальнопедагогічну спрямованість. Тому впровадження компетентнісного підходу у процес фахової підготовки вчителя природничих дисциплін є актуальною проблемою й потребує детального теоретико-методичного обґрунтування. Успішне формування визначеного вище переліку фахових компетентностей майбутнього вчителя передбачає необхідність установлення оптимальних педагогічних умов і відповідних технологій організації навчально-виховного процесу в закладі вищої педагогічної освіти, розробку відповідного оціночного інструментарію для перевірки рівня їх сформованості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вознюк, О. В., Дубасенюк, О. А. (2011). Сучасні наукові підходи як методологічні засади компетентнісного підходу в освіті. У О. А. Дубасенюк (Ред.), *Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід*, (сс. 11-18). Житомир: ЖДУ ім. І. Франка (Vozniuk, O. V., Dubaseniuk, O. A. (2011). Modern scientific approaches as methodological principles of competence approach in education. In O. A. Dubaseniuk (Ed.), *Professional pedagogical education: competence approach*, (pp. 11-18). Zhytomyr: ZhDU named after I. Franko).
2. Горшенина, М. П., Харламова, М. Д. (2014). К вопросу о компетентностном подходе в экологическом образовании. *Вестник Российского университета дружбы народов, серия: «Экология и безопасность жизнедеятельности»*, 1, 132-137 (Horshenina, M. P., Kharlamova, M. D. (2014). On the issue of competence-based approach to ecological education. *Bulletin of Peoples' Friendship University of Russia, series: "Ecology and life safety"*, 1, 132-137).
3. Зимняя, И. А. (2003). Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования. *Высшее образование сегодня*, 5, 34-42 (Zymnia, I. A. (2003). Key competencies – a new paradigm of the result of education. *Higher education today*, 5, 34-42).
4. Зязюн, І. (2005). Філософія поступу і прогнозу освітньої системи. *Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи*, (сс. 10-18). К.-Глухів: РВВ ГАПУ (Ziazium I. (2005). Philosophy of progress and forecast of the educational system. *Pedagogical skills: problems, searches, perspectives*, (pp. 10-18). K.-Hlukhiv).
5. Лебедев, О. Е. (2004). Компетентностный подход в образовании. *Школьные технологии*, 5, 3-12 (Lebiedev, O. Ye. (2004). Competence approach in education. *School technology*, 5, 3-12).
6. Новиков, А. М. (2008). *Постиндустриальное образование*. Москва: Издательство «Эгвес» (Novikov, A. M. (2008). *Postindustrial education*. Moscow: Egves Publishers).
7. Селевко, Г. (2004). Компетентности и их классификация. *Народное образование*, 4, 138-143 (Selevko, H. (2004). Competences and their classification. *Public Education*, 4, 138-143).

РЕЗЮМЕ

Сяська Інна. К проблеме внедрения компетентностного подхода в процесс профессиональной подготовки будущего учителя естественных дисциплин.

В статье рассмотрены исторические предпосылки внедрения компетентностного подхода в образовании. Уточнена иерархия основных понятий «компетентный подход», «компетенция», «компетентность». Проанализированы взгляды ведущих отечественных и зарубежных исследователей на сущность компетентно-ориентированного образования. Акцентируется внимание на базовых положениях компетентностного подхода в образовании. Установлены этапы достижения качественного результата образования в высшей школе. Обоснованы образовательные цели, которые достигаются при условии внедрения компетентностного подхода в подготовке будущего учителя и определены общедидактические принципы построения содержания учебного процесса. Предложен перечень профессиональных компетенций в подготовке будущего учителя естественных дисциплин.

Ключевые слова: компетентностный подход, компетенция, компетентность, высшее образование, профессиональная подготовка, учитель естественных дисциплин, образовательный процесс, учреждение высшего образования.

SUMMARY

Siaska Inna. On the issue of introducing a competence approach in the process of professional training of the future teacher of natural sciences.

In the article the historical preconditions of introduction of a competence approach in education are considered. The hierarchy of the basic concepts “competence approach”, “competence”, “competency” is clarified. It has been established that competence and competency are interdependent concepts. The first is considered as a non-personality characteristic, which is given to a certain range of subjects and processes and is necessary for qualitative productive activity towards them. The second – as a set of personal qualities and abilities acquired in the process of education and necessary for the effective implementation of a particular activity. The views of the leading domestic and foreign researchers on the essence of competence-oriented education are analyzed. The emphasis is made on the basic provisions of the competence approach in education. Stages of achievement of qualitative result of education in higher school are established: literacy, education, competency.

The educational goals, which are achieved with introduction of a competence approach in the training of the future teacher, are substantiated, and general-didactic principles of constructing contents of the educational process are defined. Four groups of professional competences (subject, psychological-pedagogical, professional-communicative, ecological) are proposed in the preparation of the future teacher of natural sciences and their structure is substantiated. Subject competence is the ability to practice the application of the acquired knowledge and skills to understand the ways of their implementation in a particular educational field. Ecological competence is the ability to apply a system of knowledge, skills and experience of environmental activities in professional and life situations, understand and explain the strategy of sustainable development of society and nature; have a practical experience in communicating with nature, a desire to take personal involvement and bring up in students the desire to restore and preserve her. Formation of the above-mentioned professional competence of the future teacher needs to determine the optimal pedagogical conditions and technologies of organizing the educational process in the institution of higher pedagogical education, development of an appropriate evaluation toolkit to check the level of their formation.

Key words: *competence approach, competence, competency, higher education, professional training, teacher of natural sciences, educational process, higher education institution.*

УДК 378.011.3-05:784

Тао Жуй

Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського

ORCID ID 0000-0003-2173-7450

DOI 10.24139/2312-5993/2018.10/190-199

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СТУДЕНТІВ-ВОКАЛІСТІВ

Стаття присвячена пошукам методологічних підходів і теоретичних основ формування педагогічної майстерності майбутнього викладача вокалу. Висвітлено стан дослідженості проблеми педагогічної майстерності в розвідках українських науковців, схарактеризовано її генезу. Уточнено та конкретизовано сутнісний зміст педагогічної майстерності в контексті фахової підготовки студентів-вокалістів з урахуванням культурно-історичного досвіду та перспективних напрямів розвитку теорії і практики вокальної підготовки. Обґрунтовано структуру означеного феномену, серед найважливіших компонентів якої виокремлено педагогічну спрямованість, комплекс фахових умінь і навичок, вокальну і педагогічну техніку.

Ключові слова: *теоретико-методологічні основи, педагогічна майстерність, студенти-вокалісти, фахова підготовка, педагогічна техніка, майбутній викладач вокалу.*

Постановка проблеми. В умовах глобальних зрушень і техногенних загроз міжнародна культурно-освітня спільнота усвідомлює необхідність перетворень суспільства на засадах демократичних та гуманістичних цінностей, спрямованих на зміцнення віри в людину та її можливості. В означеному контексті майстерність викладача мистецьких дисциплін стає важливим чинником входження учнівської молоді в соціокультурну реальність дорослого світу, надаючи йому емоційно-чуттєвого забарвлення, актуалізуючи гуманістичні ідеї та цінності.

Музичне мистецтво в означеному процесі завжди займало особливе місце зі своїми елітними академічними артефактами та демократичними зразками легких жанрів, серед яких вокальні твори вважаються найбільш доступними завдяки вербальній складовій. Саме вокальна музика стає важливою умовою входження учнівської молоді в культурно-мистецький простір суспільства, пізнання світу добра і краси. Викладач вокалу покликаний передати учням досвід художнього сприймання, естетичної оцінки, творчого осмислення й виконавської інтерпретації музичних творів. Успішна реалізація покликання стає можливою за наявності педагогічної майстерності, яка дозволяє викладачу вокалу творчо реалізовувати свій фаховий потенціал.